

IZZIV 3 - september 2001

- Ivan Hrovatič: ŽIVETI Z MESTOM
- Mitja Simič: KAKO SE V NOVEM MESTU LOTEVAMO RAZSVETLJAVE OBREŽIJ KRKE
- LAHKOTNO STOPNJEVANJE...
- Anton Škerlj: NERAZUMEVANJE ALI KAJ DRUGEGA?
- Tone Gošnik: "ODSTOPITE NAM ZAČASNO MALO DVORANO..."
- Marjan Moškon: ZA OBNOVITEV IN OŽIVITEV NARODNEGA DOMA
- Miha Japelj, prof. dr.: UNIVERZA V NOVEM MESTU: NOV IZZIV V NOVEM ČASU
- Marjan Moškon: KAKŠEN PROMET V STAREM JEDRU
- Marjan Lapajne: KAKO SE DELA, KAKO SE NAJ NE BI DELALO ALI ZAKAJ NAJ NE BI BILO LOKACIJE VAVŽIK NA KANDIJSKI ULICI TIK OB REKI KRKI
- P.R.: PRED DOBRIM POLSTOLETJEM...

Ivan Hrovatič: ŽIVETI Z MESTOM

Naše mesto je naš skupni dom. Dom? Ali v njem res živimo in ravnamo tako kot doma?

V lastnih domovih si bolj ali manj vsi želimo urejenosti, prijaznega stika z okolico, prijetnega vzdušja med sostanovalci. Če kaj preurejamo, se posvetujemo, premislimo in končno uredimo tako, da je prijazno do vseh in v prid vsem v našem domu. Če tako ravnajo tudi naši sosedje, je prijazna naša soseščina, naša ulica, soseška, mesto. Seveda se idealizirana slika podre, če prevlada v družini samovolja, nasilje, prestižna bahavost, samovšečnost, občutek samozadostnosti.

Mi vsi smo meščani tega mesta. S svojim ravnanjem in obnašanjem vsakdo prispeva k značilnemu utripu življenja v tem mestu. Žal se prepogosto dogaja, da se naše ravnanje izven lastnega doma in dvorišča bistveno spremeni: vsi smo le še mimoidoči, šoferji, espejenci, podjetniki, uradniki, politiki, Potreben občutek za prijaznost splahni, in kar je še huje, vsakdo želi uveljaviti svoj interes, ki ni vedno skladen s pričakovanji večine, žal prepogosto ob botrovanju politikov.

Vsakdo, ki stopa iz svojega dvorišča v javni prostor, ki kot naložbenik načrtuje, ki kot inženir snuje, ki kot delavec v javnih službah ureja, ki kot uradnik odloča, ki kot politik pokroviteljsko modruje, ki se kot posameznik kjerkoli že najde kot delavec - ustvarjalec v tem mestu, bi moral predvsem dojemati to mesto kot svoj - naš skupni dom. Ravnati bi moral tako, kot to večina meščanov pričakuje. Zadovoljivo je marsikaj, dobro je le tisto, kar je dobro za to mesto, to je za ljudi, ki tu živimo.

Pobude naložbenikov so sicer hvalevredne, saj prispevajo k razvoju mesta. Primernost podanih predlogov glede predlagane dejavnosti, prostorske umestitve, prometnih in drugih vplivov, glede primernosti videza in podobno pa bi morala biti podvržena temeljiti strokovni presoji na ravni strokovnih - načrtovalskih služb mestne občine. Vloga teh ne bi smela biti le formaliziranje vlog in njihovo posredovanje v obdelavo urbanističnim uradom, ki pač od obdelave predlogov - risanja željenih rešitev, živijo. Dovolj zgovornih primerov priča, da posamezniki ne prodajajo le inženirskega znanja, pač pa tudi svojo (strokovno) dušo - a žal žal, posredno tudi dragoceni mestni prostor.

Ta rod naložbenikov in načrtovalcev kaže svojo življenjsko silo, strokovnost in kultiviranost v zgrajenem v času, ki ga živimo. Bomo pustili za sabo kaj tako prijaznega, da se bodo bodoči rodovi s spoštljivostjo ozirali na naše delo? Bo kdo vprašal, kdo so bili politiki, ki so usmerjali razvoj, ali pa bodo ti bolj poznani kot botri polomij, ki jih puščamo za sabo?

Po vesti te sprašujem, moj strokovni kolega, moj (ne)znani politik, moj someščan in po zavesti, ali res pripadaš temu mestu?

Mitja Simič: KAKO SE V NOVEM MESTU LOTEVAMO RAZSVETLJAVE OBREŽIJ KRKE

Obrežje Krke pod novomeškim Bregom sooblikuje najznačilnejši pogled na staro mestno jedro. Glede na izredno pomembno vlogo, ki jo ima v prepoznavni prostorski podobi mesta, bi pričakovali, da bodo vsi posegi vanj kar se da pretehtani in utemeljeni ter da bo pri njih imela možnost tako ali drugače sodelovati (ali biti vsaj obveščena) čim širša strokovna in tudi laična javnost.

Mestna občina Novo mesto je očitno drugačnega mnenja, saj namerava izvesti razsvetljavo Župančičevega sprehajališča ob Krki

kar na hitro, brez študij in projektov. Takšno urejanje je, če se dela prigrasijo na Upravni enoti, sicer morda res legalno, nikakor pa ne pomeni kvalitetnega prispevka k načinu urejanju mesta, še posebej njegovega zgodovinskega jedra. Če gre res za interventni poseg, ki je namenjen večji varnosti večernih sprehajalcev, mora biti tudi ta izveden tako, da je prostorsko čim manj moteč, da bodo nezaželeni stranski učinki svetlobe čim manjši ter da bo intervencijo možno enostavno odstraniti oz. nadomestiti. Mestna občina Novo mesto pa bi se morala takoj lotiti izdelave strategije osvetljevanja starega mestnega jedra ter celovitega urejanja brežin Krke, kar ki bi bilo, kot vse kaže, še kako potrebno.

LAHKOTNO STOPNJEVANJE...

Odrpito pismo Društva Novo mesto, ki ga je v imenu njegovega upravnega odbora in v svojem imenu v 2. številki IZZIVA objavil predsednik društva Anton Škerlj, je vzignilo v središču Dolenjske kar nekaj prahu. Taok je DELO 13. avgusta poročalo, da je naš somešan Zdravko Budna, znani in priljubljeni urar, zbral 206 podpisov, ki protestirajo proti zapori Glavnega trga. Dopisnik M. Dimitrič je s podnaslovom svojega članka opozoril, da "igranja z eksistenco več kot 200 družin z več kot 200 družin z več kot 800 člani ne sme biti..."

J.Ž. je 23. avgusta v Dolenjskem listu objavil članek z naslovom Proti zapori Glavnega trga, kjer v bistvu ponavlja vsebino članka z enakim naslovom iz DELA od 13.8.2001. V rubriki Halo, tukaj je bralec Dolenjca! pa je zaskrbljena M.K. iz Novega mesta 23. avgusta med drugim zapisala: "...Če Glavni trg zaprejo, bo okrog tisoč ljudi in njihovih družin ob kruh!..." Lahkotno poigravanje številke od 200 do 206, 800 in na koncu že kar 1000. Vsi, ki so jih uporabljali, pa so hote ali nehote pokazali, da niso razumeli pobude društvenega predsednika, ki v odprtem pismu poziva na ureditev prometnega režima v mestnem jedru. V njem naj bi prepovedali tranzitni promet, ki po nepotrebem močno obremenjuje mestno središče. O tem, kaj pomeni "zapora tranzita", pa več v razmišljanju "Nerazumevanje ali kaj drugega?", ki ga danes objavlja v IZZIVU predsednik Društva Novo mesto.

Anton Škerlj: NERAZUMEVANJE ALI KAJ DRUGEGA?

Mestno jedro Novega mesta lahko reši prepoved tranzita čez Glavni trg, nihče pa ni pozival k zapori trga za ves promet

Na odprto pismo z naslovom Kako vrniti življenje v staro mestno jedro, ki smo ga v začetku julija letos naslovili na Mestno občino Novo mesto in celo vrsto drugih podjetij in drugih organizacij, ki delujejo v tem mestu, objavilo pa ga je tudi naše glasilo Izziv 26. junija 2001 in Dolenjski list 12. julija 2001, je prišlo do nekaterih odzivov v zvezi s prometnim režimom skozi staro mestno jedro - Glavni trg. Tako je najprej g. Milovan Dimitrič v časniku Delo 13. avgusta 2001 obvestil javnost, da je novomeški urar Zdravko Budna zbral 206 podpisov "obrtnikov, podjetnikov, lastnikov lokalov, stavb, stanovanj, poslovnih prostorov in vseh zaposlenih" na Glavnem trgu v Novem mestu in s tem protestiral pri županu mestne občine Novo mesto. Sledilo je enako obvestilo V Dolenjskem listu z dne 23. avgusta 2001 s podpisom J.Ž. V rubriki "Halo, tukaj je bralec Dolenjca!", je ga. M.K. iz Novega mesta izrazila zaskrbljenost, ker naj bi prišlo okrog tisoč ljudi in njihovih družin ob kruh, če bo Glavni trg zaprt za promet.

Nobenega odziva pa ni bilo niti v javnosti niti z mestne občine Novo mesto na ostale pozive, ki smo jih v tem pismu naslovili na občino, javne službe, vzgojno in izobraževalne ustanove ter vodstva gospodarskih firm, čeprav so bili ti pozivi najmanj enakovredni in prav toliko važni kot poziv, da občina v starem mestnem jedru zapre tranzit (torej ne celotni promet). Iz tega sklepam lahko le to, da vsi tisti, ki so protestirali, niso prebrali ali pa razumeli odprtega pisma v celoti. Če bi ga, bi seveda lahko ugotovili, da je bil poziv, ki sem ga v imenu Društva Novo mesto naslovil na odgovorne za "žitje in bitje" v tem mestu, celotne narave in sem tako najprej pozval Mestno občino Novo mesto, da izboljša gnotne pogoje in možnosti za obnovev in oživitvev zastarelih hiš v mestnem jedru (v katerem bi potem tudi trgovci in obrtniki lažje in bolje prodajali). Predlagal sem, da naj Mestna občina Novo mesto omogoči posodobitev starih stavb v mestnem jedru (kar bi privedlo do enakega cilja) ter da izvede razpis za mestnega gospodarja ali arhitekta in razpis za oddajo koncesije za gospodarjenje in za upravljanje s prireditvami v starem mestnem jedru. Samo tak strokovnjak, ki bi odgovarjal za svoje strokovno (in ne politično) delo, bi lahko jamčil, da se v našem mestu ne bo gradilo vse, kar je sicer popolnoma zakonito, pa čeprav ne sodi v določeno okolje in to okolje kazi. Predzadnji izmet teh pozivov pa se je nanašal na ureditev prometnega režima v mestnem jedru z "zaporo tranzita". Ker očitno tega pojma pisci protestnih sestavkov, ki sem jih uvodoma omenil, niso razumeli, naj pojasnim, da pomeni tranzitni promet le tisti promet, ki neko relacijo (smer, progo) uporablja zato, da jo prevozi (in pride skozi), ne da bi na tej relaciji karkoli potreboval, da bi se na primer ustavil, kaj kupil, kaj potrošil itd. To torej pomeni, da se zavzemam enako kot soglasno upravni odbor Društva Novo mesto za to, da se onemogoči ljudem, da se iz Kandije peljejo v Bršljin, Bučno vas ali Ločno preko Glavnega trga (velja seveda tudi za obratno smer). Nikjer in nikoli pa nisem napisal niti nikogar pozval, naj mestno jedro zapre za ves promet. Od tistih, ki preko Glavnega trga samo vozijo, pa ne kupujejo v lokalih na Glavnem trgu, nimajo tam zaposleni trgovci, obrtniki in drugi seveda nobenega prometa.

Morda bi tisti, ki so protestirali in o tem pisali, prišli do boljših podatkov, če bi se kdajkoli udeležili naših javnih tribun in pogovornih večerov, ki jih naše društvo organizira nekajkrat na leto, o čemer smo javnost vedno obveščali po lokalnih glasilih. S tem sestavkom pa seveda ne morem odgovoriti na morebitna stališča mestne občine Novo mesto k zastavljenim vprašanjem in postavljenim pozivom, ker nam do sedaj na te pozive še ni odgovorila. Prav tako mi ni znano stališče drugih javnih služb in organizacij v Novem mestu, ki na naše odprto pismo prav tako niso reagirale, razen podjetja TPV d.d. Novo mesto, ki nam je zagotovilo svoje sodelovanje pri zastavljenih dejavnostih.

Tone Gošnik: "ODSTOPITE NAM ZAČASNO MALO DVORANO..."

Dolga in pisana je preteklost Narodnega doma v Novem mestu, ki so ga zavedni meščani zgradili kot prvega na Slovenskem leta 1875. V njem je delala narodna čitalnica in druga narodna društva. Po prvi svetovni vojni je čitalnica zamrla in leta 1925 je stavbo prevzelo sokolsko društvo, ki je dom preimenovalo v Sokolski dom. Po drugi svetovni vojni je bil v njem dom JLA, a že prej in potem še marsikaj drugega. Tako pove zapisnik seje izvršnega odbora Mestnega ljudskega odbora z dne 13. februarja 1947 tudi tole zanimivost:

"...Dalje poroča tov. Lojze Mirtič, da je prejelo mestno čevljarsko podjetje naročilo od Ministrstva za trgovino in preskrbo v Ljubljani za izdelavo 5000 parov čevljev. K temu pripominja, da bi se za prevzem izvršitve lahko izvršil, vendar so teškoče glede primanjkovanja prostora, vsled česar predlaga, da se zaprosi Upravo mladinskega doma v Novem mestu, da odstopi začasno v svojem domu malo dvorano v pritličju bivšega Sokolskega doma, kjer bi se namestil del čevljarske delavnice.- Odbor sklene soglasno, da se zaprosi Upravo mladinskega doma za začasen odstop navedenega prostora proti plačilu odškodnine..."

Tako zvemo, da je bil Sokolski dom po letu 1946 naprej (tudi) v rokah novomeškega mladinskega doma. Mestni kronist bo imel hvaležno delo, ko bo ugotavljal, kdo vse je nekoč zaklepal vhodna vrata častitljive stavbe, ki danes žalostno propada.

Malo mu lahko pomagamo: MLO je 12. novembra 1946 sklepal o prošnji Mestnega odbora LMS (Ljudske mladine Slovenije), da se mu "odstopi bivši Sokolski dom v popolno upravo, v kateri stavbi bi se uredil Mladinski dom..." Odborniki so ugotovili, da je stavba "last Ministrstva za prosveto vlade LRS, vsled česar MLO z isto ne more razpolagati - in sklene, da se prošnja odstopi navedenemu ministrstvu v pristojno rešitev..."

Gornji potek dogodkov kaže, da je mladinska organizacija Sokolski dom po letu 1946 le dobila, vendar ta hip še ne vemo, če je pripomogla k proizvodnji 5000 parov čevljev...

Marjan Moškon: ZA OBNOVITEV IN OŽIVITEV NARODNEGA DOMA

Meščani so se prizadeto odzvali na poziv Društva Novo mesto in novomeškega županstva - Največ predlogov za ljubiteljska društva in gledališče - Meščani so pripravljene tudi denarno podpreti obnovo poslopja

Kot smo na kratko že poročali v junijski številki našega glasila so se po pooblastilih župana mestne občine Novo mesto in upravnega odbora Društva Novo mesto sestali v pisarni vodje županovega kabineta Staša Vovk, Sandra Boršič, Marjan Moškon in Slavko Gegič ter pregledali anketne lističe in predloge za obnovo in oživetje novomeškega Narodnega doma.

Prispelo je 553 izpolnjenih anketnih lističev ZA NAŠ NARODNI DOM. Meščani so lahko odgovarjali na vprašanja: kje stoji poslopje Narodnega doma, kaj predlagajo, naj bo v obnovljenem domu, ali so pripravljene prispevati v Sklad za obnovo in oživetje Narodnega doma ter koliko oziroma kaj.

Neodvisno od ankete je prispelo tudi 19 pisnih predlogov in mnenj meščanov o obnovitvi, oživitvi in vsebinah v obnovljenem Narodnem domu. Večinsko mnenje izraženo v teh predlogih se ujema z mnenji z anketnih lističev.

Večina predlaga, naj bi bilo v Narodnem domu tisto, kar je nekoč že bilo: gledališče, kino, kavarna, čitalnica, baletni studio, posvetovalnica, predavalnica, spominska soba. Prostori v Narodnem domu naj bi bili namenjeni za dejavnosti ljubiteljskih društev. Menijo pa tudi, da sta ureditev Narodnega doma in njegova vsebinska zapolnitev neločljivo povezana s celotno podobo mestnega jedra (od vsebinske, komunalne in prometne ureditve do denacionalizacijskih rešitev). Eden izmed piscev celo izrecno predlaga posvetovanje s strokovnjaki o prostorsko ureditvenem načrtu z vsemi potrebnimi analizami v več inačicah z možnostjo postopne uresničitve.

Drugačen je samo predlog za umestitev bodoče fakultete za podiplomski študij arheologije, zgodovine, restavracije in konzervatorstva, utemeljen z bogatimi arheološkimi najdišči, mednarodnim ugledom Dolenjskega muzeja in razpoznavnostjo Novega mesta.

Skupina ugotavlja in predlaga

Vse zamisli moramo vključiti v razvoj mesta in celovito oblikovanje kulturne politike v mestni občini Novo mesto. Prostore v Narodnem domu moramo nameniti spodbujanju društveno-družabnega življenja in delovanju nepridobitnih kulturnih dejavnosti. Velja razmisliti o predlogu, da je treba za delovanje obnovljenega Narodnega doma strokovno opredeliti tudi ureditev njegove širše okolice. Zamisel o fakulteti za arheologijo je izjemno pomembna, vendar je treba ta predlog obravnavati na državni ravni, taka ustanova pa sodi v sklop bodočega študentskega središča in ne v Narodni dom. Člani pooblaščenega skupine predlagajo, naj Mestna občina Novo mesto in Društvo Novo mesto ustanovita Sklad za obnovo Narodnega doma. To namreč želi večina anketirancev in piscev predlogov, ki:

1. menijo, da sta obnovo in oživetje Narodnega doma potrebni,
2. predlagajo, naj dobijo streho v obnovljenem domu društva, gledališče, kavarna z multimedijsko in spletno čitalnico ter mladinsko središče,
3. predlagajo, naj imajo pri umestitvi v obnovljeni Narodni dom prednost nepridobitne prostočasne dejavnosti,
4. so pripravljene denarno podpreti obnovo poslopja.

Kaj pravijo meščani Pred poročilom o žrebanju za nagrado piscem obširnejših predlogov pogledjmo vsaj nekaj njihovih misli:

Fani Kranjc, Kandijska 46:

"... Podpiram Društvo Novo mesto, ki se zavzema za obnovitev in popestritev mestnega jedra in zaprtje avtoprometa."

Sonja Rostan, plesna pedagoginja, Mestne njive 5:

"... Zdi se mi najboljša ideja o prostorih novomeškega gledališča in kavarni, morda občasno z živo glasbo. Zdi se mi, da je to najbolj v skladu s tradicijo, ali po pesniško rečeno, z duhom te stavbe ... dobro bi bilo imeti še eno baletno dvorano, polno svetlobe, z okni, ki se odpirajo in zračijo prostor, z bližino garderobe (vendar z možnostjo tudi za kakšno drugo uporabo)."

Društvo upokojencev Novo mesto:

"... dejavnosti našega društva se skoraj v celoti pokrivajo z nekdanjimi dejavnostmi Narodnega doma. Zato predlagamo, naj se Narodni dom nameni za ponovno oživitev teh dejavnosti in dodeli za uporabo Društvu upokojencev Novo mesto..."

Branko Vrbinc, Gotna vas 20:

"...Nikakor naj bi prostori ne bili oddani trgovinam (tekstil, obutev, špecerija in pod.), uradom (in reševanju njihove prostorske stiske) in gostinstvu (kamor bi si hodili gasit žejo pijančki) ... nekdanja kinodvorana naj ostane še naprej prostor za predavanja, kulturne prireditve, filmske predstave ... v Domu naj bo tudi kavarna ... prostor naj dobi turistični informacijski center ... v mestu manjka ustanova kot je v Ljubljani Bukvarna..."

Folklorno društvo Kres:

"... Najbolj nas tare shranjevanje noš, glasbil in drugih pripomočkov. Do zdaj smo gostovali že pod petimi različnimi strehami, prostori pa so bili zvečine neprimerni za shranjevanje. Zaradi tega in pogostnega preseljevanja se je mnogo stvari poškodovalo ali izgubilo. Hranimo več kot 200 kompletov različnih noš iz šestih slovenskih pokrajin in jih nenehno obnavljamo ter dopolnjujemo tako, da število ves čas narašča. Za shranjevanje tega dragocenega ljudskega blaga bi potrebovali najmanj 80 m² suhega in zračnega prostora..."

Spominska soba zaslužnih

Zdenka Vidic, Trdinova 18:

"... Moja razmišljanja strnem v nekaj točk: kavarna, prostori za delovanje različnih društev, prostori za interesne dejavnosti Društva upokojencev, spominska soba zaslužnih Novomeščanov, dvorana za ples in družabna srečanja upokojencev."

Nežka But, Stranska vas 43c:

"... ponujam v razmislek nekaj svojih zamisli: spominske sobe zaslužnih Novomeščanov, Leona Štuklja in Sokolov, manjša dvorana za literarne in glasbene večere, restavracija z zdravo in vegetarijansko prehrano, čajnica (stregli bi izključno čaj in pecivo), plesna dvorana za starejše meščane (ob prijetnih zvokih evergreenov), kavarna, prostori za delovanje različnih društev..."

Jože Malenšek u.d.i.s, Nad mlini 76:

"... Po mojem mnenju je najprimernejša vsebina podobna taki kot je nekoč že bila, to pa je kvaliteten prostor za zbiranje novomeške inteligence, ki naj bi prinesla v javno življenje več pozitivnega ... V kolikor bo za obnovo Doma izbran način s Skladom za obnovo in oživitev, sem kot lastnik projektivnega biroja pripravljen brezplačno izdelati načrte strojnih inštalacij."

Franci Kek, Šolska 6:

"... Bojim se, da bo najbolj pametno postaviti eno tako lepo tablico z napisom: TUKAJ JE NEKOČ STAL NARODNI DOM, KI JE BIL V LETIH ..."

Danja Bajc, Mestne njive 11:

"... Menim, da bi bilo smotno v stavbi urediti lutkovno gledališče, za kar vam bi bili otroci neskončno hvaležni ... Novomeščani so že v svojo sokolsko organizacijo vključevali lutkarstvo ... Za lutkovno gledališče bi bilo dovolj le nekaj prostorov, ostali pa bi bili lahko namenjeni drugim dejavnostim za otroke, predvsem ustvarjalnosti, ... ki mlade lahko odvrne od stranpoti. V stavbi pa bi nenazadnje ostalo še dovolj prostora za dva ali tri razstavne protore, kjer bi novomeški likovni ustvarjalci razstavljali svoja dela."

Marjan Kuhar, univ.dipl.ing., Kettejev drevored 33:

"... nobena izmed dejavnosti, navedenih v anketi Društva Novo mesto, realno ne more obstajati v pogojih Narodnega doma brez temeljitih lokacijskih sprememb širše okolice ... najprej naj se naroči prostorsko ureditveni načrt kompleksa med Kapitljem, Bregom, Kandijskim mostom, Rotovžem in Florjanovim trgom (v več variantah) ... doda naj se temeljita ekonomska analiza posameznih variant in možnost postopne realizacije ..."

Krajevna skupnost Center (iz zapisnika 7. seje Sveta in Nadzornega odbora KS):

"... pobuda (iz pisma županstva in Društva Novo mesto za obnovo in oživitev Narodnega doma) je bila ocenjena kot hvalevredna ... menimo tudi, da bi objekt moral biti namenjen dejavnostim, za katere je bil zgrajen, in predvsem za delo z mladimi..."

Gledališče in fakulteta

Marko Kostrevec, V Brezov log 33:

"... Najprej naj povem, da lepo pozdravljam misel o obnovitvi Narodnega doma in upam, da se bo to tudi čimprej zgodilo, saj bi bila prevelika škoda, če bi ostalo le pri besedah, tako kot že mnogokrat do sedaj. Novemu mestu kot metropoli Dolenjske vsekakor manjka gledališče..."

Breda Dular, Pod Trško goro 69:

"... Ideje kar vrejo v meni ... Razni krožki, od slikarskih in glasbenih do plesnih in pravljicnih, amaterske gledališke in glasbene skupine, razna svetovanja, podporne skupine, razna društva ... sem pa na razpolago, če rabite pomoč (ni veliko, volja pa je) ... važno je, da se tak krasotec uredi v prvotni ali pa še lepši sijaj."

Boštjan Japelj, Marjana Kozine 13:

"... Narodni dom naj bi po mojem predstavljal čas in namen, za kar je bil postavljen, čeprav so zdaj drugačni časi ... v prvi vrsti naj bo namenjen kulturnim dejavnostim: gledališče, predstavitve novih literarnih del, klubski prostori za društva in organizacije..."

Marjan Zupanc, u.d.i.a., Ragovska ulica 36:

"... reorganizacija Narodnega doma kot gledališča je primerna tudi zaradi prostorskega položaja v mestu. Obujena bi bila žariščna točka ... nova vsebina bi zagotavljala tudi ostale dejavnosti v Narodnem domu: cafe s čitalnico, klubski večeri, sprejemi (na nivoju mestne občine), kazina ... parkiranje se v primeru gledališča enostavno reši na Glavnem trgu. Teater deluje v večernih urah, ko se trgovine na trgu že zapro in so parkirišča prazna ..."

Andrej Golob, u.d.i.g., Drejčeto pot 14: "Predlagam, da se stavba Narodnega doma nameni bodoči fakulteti za podiplomski študij z oddelki za arheologijo, zgodovino, restavracijsko in konzervatorstvo. Fakulteta tako lahko predstavlja zametek večkrat omenjane bodoče novomeške univerze v najzlahtnejšem smislu, kot humanistično usmerjena šola. ... Glede na mednarodni ugled Dolenjskega muzeja v strokovnih krogih predvidevam tudi mednarodno profesorsko in študentsko zasedbo ..."

Mira Maljuna, direktorica KC Janeza Trdine (v obširnem gradivu, poslanem Projektnemu svetu za Narodni dom septembra 1998, zdaj priloženem mnenju o namembnosti Narodnega doma):

"... nekdanja dvorana v prvem nadstropju in bivša restavracija v pritličju naj se preuredita v kinodvorani - večja dvorana za komercialni filmski program, spodnja manjša pa za art filmski program ... Ostali prostori v Narodnem domu (tu mislim predvsem mansardo) se namenijo neprofitnim kulturnim dejavnostim ..." Sicer pa zaradi prostorskih možnosti v Narodnem domu: "... dvorana bi lahko služila le potrebam lutkovnega gledališča in delovanju domačega polpoklicnega dramskega gledališča..."

Društvo 3 MINI IN BALTAZAR, skupina za gledališče:

"... Če je v Novem mestu (in upamo si trditi, da je) potreba po klasičnem repertoarnem gledališču po zgledu že obstoječih regionalnih gledališč po Sloveniji, se je treba zavedati, da potencialna dvorana v Narodnem domu ne bo rešila prostorskih zagat Doma kulture ... Res pa je, da bi gledališču namenjena dvorana v Narodnem domu precej olajšala, predvsem pa dodatno odprla možnosti za širši gledališki izraz v Novem mestu..."

Med vsemi pošiljatelji pisnih predlogov za obnovo in oživitev Narodnega doma je pooblaščen skupina Društva in mestnega županstva izžrebala nagrajenko Bredo Dular iz naselja Pod Trško goro 69 v Novem mestu, ki ji pripada knjižna nagrada "Monografija Novega mesta". Vsi ostali pošiljatelji pisnih predlogov prejmejo novomeški zbornik "Oblikovanje kulturnih ustanov in razvoj Novega mesta v kulturno središče Dolenjske".

Miha Japelj, prof. dr.: UNIVERZA V NOVEM MESTU: NOV IZZIV V NOVEM ČASU

1. Namesto uvoda

Dvajseto stoletje je bilo posebej značilno v razvoju človeštva. Priča smo bili silnemu, fantastičnemu in nedoumljivemu razvoju znanosti, tehnologije in tehnike. Gradili smo mostove, ceste, elektrarne, atomske centrale, stroje, letala, rakete, odkrivali povsem nova zdravila, nuklearno energijo, računalnike, genetiko in genski inženiring, letimo v vesolje in še in še.... Ta fantastični, skoraj grozljivi in eksplozivni razvoj tega našega (novega) sveta pa ni upošteval svojega temnega nasprotja v številnih povsem nedoumljivih grozljah in nasprotovanjih. Žalostna resnica je, da tudi v današnjem svetu veljajo entropija in Murphy-jevi zakoni, kjer se najlepše vrednote sprevržejo v nenavadna nasprotja. V našem silnem zagonu se niti niso zavedali, da sistematično uničujemo naša polja, sekamo gozdove, uničujemo jezera, reke, morja, rastline, ubijamo živali in povzročamo grozljive ekološke

napake. V sodobnem človeštvu (človeku) se prav danes sproščajo nerazumljive in nerazložljive strasti in neskončnega sovraštva, vrstijo se najbolj krute vojne in poboji nedolžnih ljudi, otrok, narodov.

Sodobno človeštvo se navkljub tem težkim trenutkom, ki jih danes preživljamo, vedno bolj in bolj zaveda, da v našem svetu ne sme biti več prostora za mračnjaštvo, krutost in brezobzirnost. Zaveda se svojega resničnega poslanstva, ki temelji na drugačnem pristopu, na drugačni filozofiji, na medsebojnem spoštovanju in na drugačnem načrtovanju jutrišnjega razvoja. Novo stoletje, ki postaja stoletje znanosti, stoletje medicine in informatike, bo jutrišnji svet popolnoma spremenilo. Veljala bo le prava informacija v pravem času. Veljalo bo znanje, ki bo interdisciplinarno, multidisciplinarno in globalno. Veljalo bo izobraževanje (bolje: učenje!) skozi vse življenje. Uspešni pa bodo le tisti ljudje in narodi, ki bodo sposobni z novimi znanji in spoznanji čimprej tržiti in to po vsem svetu. S

topamo v novo tisočletje, stopamo v čas, kjer bo za mlade in uspešne ljudi ključnega pomena moderna izobrazba in vrhunsko znanje. Zato bo smotrno načrtovanje šolstva v vseh stopnjah izobraževanja za našo mlado državo bistvenega in ključnega pomena. Zakaj se ne bi tega dejstva med prvimi najprej zavedali Dolenjci in Belokranjci?!

2. Ustanovitev visokošolskega središča v Novem mestu

V Novem mestu in na Dolenjskem že vrsto let tli velika želja, da bi tudi pri nas ustanovili univerzo. Četrto univerzo v Sloveniji. Univerzo, ki bi povezovala ogromen znanstveni, kulturni, gospodarski in razvojni potencial, ki ga imamo v naši regiji. Prav Novo mesto spada med gospodarsko daleč najuspešnejša področja v Sloveniji. Bogata šolska in kulturna tradicija nas morata še naprej siliti in spodbujati k višjim ciljem, da končno ustanovimo našo univerzo. K sodelovanju bi povabili zares številne in vrhunske strokovnjake in univerzitetne profesorje, ki jih naša regija premore v izobilju. Naša prizadevanja in pričakovanja smo snovali v okviru našega društva "Akademska pobuda Univerza v Novem mestu", ki smo ga registrirali 30. septembra 1998. Seveda smo člani našega društva delovali le prostovoljno, zato nismo mogli ukrepati profesionalno in pognati vse zahtevno in zapleteno kolesje naprej.

Pomemben premik in nov mejnik pa se je zgodil letos v četrtek, 27. septembra na 30. seji občinskega sveta mestne občine Novo mesto. Na predlog predlagatelja dr. Marjana Blažiča smo na tej seji soglasno sprejeli sklep o soustanovitvi zavoda VISOKOŠOLSKO SREDIŠČE NOVO MESTO. Ustanavljanje Visokošolskega središča so dejansko podprla vsa pomembna podjetja iz naše regije. Novoustanovljeni zavod in naše društvo Akademska pobuda Univerza v Novem mestu" naj bi vnaprej aktivno sodelovala pri pripravi novih visokošolskih programov. Društvo pa naj bi prednostno proučilo možnosti ustanovitve posebne fakultete za visoke tehnologije ("High.Tech"), ki naj bi bila zanimiva in edinstvena posebnost pri univerzitetnem študiju v Sloveniji.

3. Ustanovitev mednarodne podiplomske fakultete (šole) za visoke tehnologije (High-Tech)

Naše društvo "Akademska pobuda Univerza v Novem mestu" sestavljajo ugledni strokovnjaki, med katerimi je več vidnih in uveljavljenih univerzitetnih profesorjev, doktorjev znanosti in vrhunskih raziskovalcev. Že v prejšnjih letih smo podpirali smotrnejšo in boljšo organizacijo in delovanje posameznih višjih in visokih šol v Novem mestu. Posebno pa si prizadevamo, da bi v Novem mestu. Čimprej, kot bo le mogoče, organizirali mednarodno podiplomsko fakulteto (šolo) za področje visokih tehnologij ("HIGH-TECH"). Naše gospodarstvo, predvsem novomeška farmacevtsko-kemijska in strojna industrija, je doseglo zavirljivo razvojno, proizvodno in strokovno raven in predvsem velik mednarodni ugled. Uspešen nadaljnji razvoj in rast novomeške mednarodno uveljavljene industrije pa je prednostno pogojen z vzgojo moderno izobraženih in mladih strokovnjakov, prednostno s področja vrhunskih tehnologij, iz širšega področja sodobnih industrijskih panog, prednostno iz farmacevtsko-kemijske industrije in strojne industrije.

Ustanovitelji novoustanovljenega Visokošolskega središča Novo mesto so tudi skoraj vsa najpomembnejša dolenska in belokranjska podjetja, ki naj bi tudi podprla naša prizadevanja za ustanovitev takšne mednarodne podiplomske šole (fakultete). Programe mednarodnega tkzv. kreditnega študija bi prednostno pripravljali na področjih farmacevtske in strojne industrije. Naše društvo bo pripravljalo ustrezne načrte in mednarodno primerljive programe in priprave za organizacijo mednarodne fakultete za podiplomski študij visokih tehnologij, prednostno s področij biotehnologije, biokemije, kemije, farmacije, medicine, načrtovanja zdravilnih učinkovin, informacijske tehnologije in strojništva.

Znanje, ki ga danes vrhunsko obvladujejo strokovnjaki v našem gospodarstvu (Krka, Revoz, Novoles itd.), je pomembno dopolnjevanje "klasičnega študija" na obeh naših univerzah. V predvideni mednarodni podiplomski študij (vsaj dvojezični) bomo vključevali mlade študente z dokončano drugo stopnjo visokošolskega študija iz Slovenije in tujine (Poljska, Rusija, Češka, Slovaška, Hrvaška, Italija, Avstrija, Madžarska itd.), ki bi se navduševali za sodobne "High-Tech" programe. V našo sredino bomo povabili znane slovenske univerzitetne profesorje in priznane vrhunske raziskovalce ter profesorje iz razvitih držav (Rusija, Poljska, Avstrija, Nemčija, Češka, Nizozemska, ZDA, Velika Britanija, Madžarska, Italija itd.).

Naše društvo naj bi pripravilo mednarodno primerljive programe študija skladno z že uveljavljenimi mednarodnimi programi, ki jih financira EGS. Uvedli naj bi internacionalni kreditni sistem šolanja in pripravili skupinske in individualne programe šolanja. Pozitivna odločitev za ustanovitev mednarodne podiplomske fakultete (šole) za visoke tehnologije bi predstavljala predvsem uresničevanje naslednjih interesov in ciljev:

- v Novem mestu bomo ustanovili prvo mednarodno podiplomsko šolo v Sloveniji na področju visokih tehnologij, ki bo omogočala pridobitev doktorskih nazivov,
- dopolnili bomo ponudbo obeh slovenskih univerz z novim, komplementarnim in mednarodno izmenljivim študijskim

programom,

- zadostili bomo potrebam gospodarske družbe po kadrih oz. strokovnjakih s širokim multidisciplinarnim znanjem s področja visokih tehnologij,
- zagotovili bomo kvalitetnejši regijski razvoj raziskovalne in izobraževalne dejavnosti v Novem mestu in naši okolici,
- izkoristili bomo geografski položaj Novega mesta in Slovenije za oblikovanje bodočega mednarodnega študijskega centra, ki bi pokrival potrebe Slovenije in evropskih držav.
- Ustvarili bomo pogoje, da bodo v Novem mestu študentje zaključevali svoje disertacije. Dobili bomo nove, mlade vrhunsko izobražene doktorje znanosti.

Ustanavljanje novih visokošolskih središč in specialnih fakultet prav gotovo spada med sodobna slovenska prizadevanja po decentralizaciji v visokem šolstvu. Naši novi programi in novi visokošolski centri bodo zanesljivo vnašali nove pristope in tudi konkurenco do klasičnih programov v obeh slovenskih univerzah. Bodoči programi bodo vplivali kot katalizator pri prenovi slovenskega visokega šolstva, ki naj bi bilo še bolj razvojno naravnano in usklajeno z najpomembnejšimi razvojnimi programi slovenskega gospodarstva.

Novo visokošolsko središče v Novem mestu, vsi številni obstoječi višje in visokošolski programi, morebitna nova fakulteta za visoke tehnologije (High-Tech) in sploh vse novo na področju vrhunškega šolanja mladih bo prav gotovo prineslo v naše kraje novo kvaliteto, novo, ustvarjalno okolje in vzdušje, nova znanja in visoke kulturne in etične vrednote vseh občanov.

Marjan Moškon: KAKŠEN PROMET V STAREM JEDRU

Nezadovoljstvo z ureditvijo avtomobilskega prometa v starem mestnem jedru prav gotovo ni novomeška posebnost. In tudi odmiranje srednjeveških mestnih središč se nalezljivo širi po vsej stari celini. Pa vendar so marsikje propadanje nekdanjih živahnih in za pripadnost svojemu mestu izjemno pomembnih trgov, ulic in hiš kar učinkovito zavrlili ali jim celo vrnili nekdanji utrip in sijaj. Novemu mestu se na Glavnem trgu skoraj četrt stoletja - vse od konference mest - kaj več kot od zunaj premalati Rotovž še ni posrečilo. Pripadnost svojemu mestu seveda lahko čutijo samo meščani, če je med novomeškimi odgovornimi tudi kaj meščanov, pa je že druga zgodba ...

Mestna občina je zato lani pri podjetju Acer naročila Prometno študijo za ožje središče mesta in jo te dni ponudila v javno razpravo. Gradivo so obdelali gradbeniki, prometniki in arhitekti, med njimi tudi profesor Vladimir Braco Mušič. Že v uvodu ugotavljajo, da je mestno jedro zgodovinsko, kulturno in krajinsko oblikovno najvrednejši prostor Novega mesta, zato naj bodo vse dejavnosti in vsi posegi v to območje podrejeni varovanju dediščine in jedra kot celote.

V sodobni naravnosti za varstvo dediščine pa je treba poudariti tudi oživiljanje mestnih dejavnosti, kajti brez razvoja ni varstva. Le razvoj gospodarskih in drugih dejavnosti lahko zagotovi trajno varstvo.

V študiji, ki so jo na Rotovžu avtorji in predstavniki sekretariata za okolje, prostor in komunalne zadeve mestne občine predstavili tudi članom odbora za okolje in prostor pri občinskem svetu, predstavnikom krajevnih skupnosti in Društva Novo mesto ter drugim, predlagajo ureditev prometa v mestnem jedru, pri končni odločitvi pa bodo upoštevali tudi predloge iz strokovne in širše javne obravnave. Vabljeni Društvo arhitektov je predstavitev žal bojkotiralo.

Koliko se jih pripelje z avtom

Pri izdelavi prometne študije so upoštevali vrsto podatkov, ki so jih zabeležili na terenu, od registrskih tablic in števila parkiranih vozil do vstopov in izstopov vozil na severnem in na južnem koncu jedra med sedmo uro zjutraj in zvečer. Predlog ureditve temelji na urbanističnih analizah in ugotovitvah, upoštevali pa so tudi vrsto drugih gradiv, ureditvenih načrtov in prostorskih dokumentov.

V razčlenitvi stanja obravnava študija namembnost poslopij in površin, število prebivalcev, dejavnosti, obstoječi tekoči, mirujoči, kolesarski, avtobusni in peš promet ter možnosti za izboljšavo razmer.

Predlog prometne ureditve v starem jedru temelji na različnih omejitvah, zlasti glede parkiranja in vožnje skozi mesto čez Glavni trg. Tekoči promet se umiri in upočasni z zaporo ter enosmernimi obvozi po stranskih ulicah - drobno členjeno omrežje postane prepočasno za prevoz skozi mesto, sprostitvev prometa spodbudi nemoteno oskrbo dejavnosti v jedru, dogajanja na prostem ter peš in kolesarski promet.

Študija usmerja parkiranje na parkirišča in v parkirne hiše na obrobju jedra, od koder bi v mesto vozili avtobusi. Vožnja z njimi bi morala biti cenejša od plačila za parkiranje v mestnem jedru.

Manj hrupa, smradu in ogrožanja

Za vsebinske usmeritve predlagajo avtorji študije take dejavnosti, ki ne spodbujajo tekočega prometa in parkiranja ter zato tudi ne hrupa, izpušnih plinov, psihičnih obremenitev in občutka nevarnosti.

Bistvo nove prometne ureditve je zapora osrednjega dela Glavnega trga pred rotovžem. Promet preko jedra teče po stranskih ulicah, za potrebe tržnice pa se zapre Florjanov trg. Ker so za tako ureditev prometa nujni zahtevni posegi, predlagajo avtorji študije postopnost korakov, čeprav naj bi vsaj nekaj od novosti vpeljali že ob odprtju severne obvoznice.

V nadaljevanju so v študiji obdelali več inačič mestnega potniškega prometa skozi ožje središče, predvideli prostorsko-ureditvene ukrepe za Glavni trg, Florjanov trg s tržnico, Frančiškanski trg, Novi trg in ulice, predlagajo pa nove parkirne hiše pri Portovalu, v Kandiji, na Loki, manjše za blokom na Rozmanovi, na Ulici talcev, pod Kapitljem, pod tržnico, pod Domom kulture, pri Muzeju NOB, na Mej vrti ter notranje pri Kulturnem centru Janeza Trdine, pri Knjižnici Mirana Jarca in na Rozmanovi.

Parkiranje v središču ne bo poceni

Podrobno obravnavajo tudi organizacijsko in denarno plat parkiranja glede izkoristka parkirnih prostorov, ureditve območij kratkotrajnega parkiranja ("modrih con"), parkiranja vozil stanovalcev, ki bi lahko plačevali parkirno povprečnino za največ eno vozilo, in tarifnih razredov. Za dostavna vozila bi v jedru uvedli prevoznino, za vse ceste, kjer bi bil dovoljen motorni promet, pa bi veljala omejitev hitrosti 30 kilometrov na uro.

V zaključku predlagajo avtorji postopnost, prednostne ukrepe in upoštevanje izkustvenih strategij: zakonske, upravne, denarne, tehnične, tehnološke in predstavitvene. Vsekakor pa nedvoumno soglasje med državo, mestno občino, mestnimi četrtmi in civilno družbo, ki jo lahko upravičeno zastopa tudi Društvo Novo mesto.

Marjan Lapajne: KAKO SE DELA, KAKO SE NAJ NE BI DELALO ALI ZAKAJ NAJ NE BI BILO LOKACIJE VAVŽIK NA KANDIJSKI ULICI TIK OB REKI KRKI

Zaporedje dogodkov

L E T O 1989

V drugi polovici meseca marca je postalo jasno, da se bo začela prenovitev Partizanske ceste (zdaj Kandijska). Hitra zagotovila sredstev in inflatorna gibanja so pospešili začetek del brez poprejšnjih potrebnih načrtov. Komite za urbanizem pri občini Novo mesto je zaprosil ožji odbor za prenovo starega mestnega jedra za soglasje pri določenih delih na omenjeni cesti. Odbor je 6.aprila 1989 zavzel negativno stališče do predvidenih posegov. Zaradi tega je bil 7.aprila 1989 sklican odbor v širšem sestavu, ki pa ni mogel prevzeti odgovornosti za dela, ki se izvajajo na tak način (brez predhodnega načrta in pod tako prisilo roka).

Predlagana je bila preložitve začetka del vsaj za teden dni, v tem času pa naj bi strokovna skupina odbora predstavila probleme in nakazala rešitve, ki bi bile čimbolj v skladu z nameni prenove Kandije in celotnega mestnega jedra. Strokovna skupina se je 10.aprila 1989 sestala še enkrat, kjer so bili problemi ponovno temeljito obdelani.

Na sestanku smo ugotovili, da so se dela že začela in da je nemudoma potrebno začeti spremljati izvajanje del, da bi zagotovili interese prenove Kandije. Operativno spremljanje obnove Partizanske ceste sva izvajala v glavnem arhitekta Blatnik in Lapajne, pri čemer je določene probleme pomagal reševati g. Račičič, univ. dipl. gr. ing. Naše delo (zapisniki, skice sprotnih ureditev in drugo) je zajeto v mapi pod naslovom Obnova Partizanske ceste in je bilo oddano kot Poročilo za izvršni svet občine Novo mesto pod št. P-01/89 datum 23.5.1989 ter je dostopno javnosti.

V poročilu posebej izpostavljam tri dokumente, katere je pripravil Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto in so sestavni del tega poročila:

1. dopis zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Zavodu za družbeno planiranje dne 12.septembra 1985. Zadeva: Smernice za obdelavo lokacije, objekt: Nova lekarna in Zavod SMH Novo mesto, lokacija: ZN Zdravstveni center v Kandiji (ZN-10/76). V dopisu začasni poslovodni organ-arhitekt Jovo Grobovšek izčrpno in bogato predstavi Kandijo in njene probleme ter hkrati ponuja rešitve. Moram reči, da je bilo to bogato gradivo, ki je aktualno danes še bolj. Takrat, ko sva se z arhitektom Blatnikom morala hitro odločiti o nekaterih podrobnostih, je bilo neprecenljive vrednosti.
2. Dopis zavoda Zavodu za družbeno planiranje in urbanistično načrtovanje Novo mesto 4.aprila 1989 v zadevi: Partizanska cesta, popravila kanalizacije in vodovoda (za Komunalno Novo mesto) - direktor Jovo Grobovšek. Dopis govori o tem, da izboljšanja Partizanske ceste niso v prid ohranjanju pomembnega predela mesta in njegovemu sodobnemu in bodočemu razvoju, našteva pa tudi pomembne podrobnosti ostale infrastrukture. Prizadetost avtorja je zlasti značilna v zadnjem odstavku dopisa: "...želimo si, da bi nekoč ime mesta pisalo v turističnih zemljevidih Novo mesto (zanimivo), če že ne Novo mesto (vredno ogleda)".
3. Dopis zavoda Zavodu za družbeno planiranje in urbanistično načrtovanje dne 19.aprila 1989, kjer direktor zavoda arhitekt Jovo Grobovšek govori o potrebnih pogojih, ki bi omogočili oživitve predela Kandije. Za razumevanje celotnega članka bom navedel osnovne zamisli oživitve Partizanske ceste, kakor jih je podal arhitekt Grobovšek v svojem dopisu:
 - a. Kandija je zgodovinsko pomemben del zgodovinskega Novega mesta in kot taka enakovredna srednjeveškemu jedru.
 - b. Brežine reke Krke so nadvse pomemben življenjski prostor prebivalcev mesta vseh starostnih obobj in nagnenj.
 - c. Na Kandijo mora težiti življenje pešca in meščana iz naselja Majde Šilc (današnja Jakčeva ulica), Grma, dela Šmihela, Lebanove in Mirana Jarca, delno tudi Drske in Broda.
 - d. Kandija mora postati del najbolj dostojanstvenega humanega bivalnega okolja, kraj srečevanja in preživljanja

zaslužnega prostega časa.

e. Ukinitev vsega tranzitnega prometa.

Nadalje dopis v podrobnostih govori o posameznih objektih, kjer je rečeno v točki 8: odstranitev stavb partizanska 10 (Barbičeva hiša) in partizanska 12 (delavnica Vavžik) ter razmislek o nadomestnem paviljonu na tem mestu ter izhodih na vodo v pontonske pomole in čolnarne ter kavarno in restavracijo na vodi...

In še o partizanski 12 (delavnica Vavžik): stavba je brez vseh kvalitete, le gabaritno nakazuje način pozidave in urejanja kandijskega sklopa: stavba se odstrani in na platu kasneje izvaja ureditev po celovitem konceptu "Kandija".

Iz navedenega se vidi, da ni mogoče reševati posameznih objektov v Kandiji brez videnja celote, kar sva z arhitektom Blatnikom tudi poudarila na koncu poročila izvršnem svetu občine Novo mesto.

L E T O 1995 - 1996

Na podlagi študija problematike celotne Kandije in določenih izzivov kandijskega križišča sem poskušal leta 1996 na razstavi "Kandija iz preteklosti v prihodnost - vizije in realnost" prikazati posamezne probleme in jih reševati v celoti. Pri tem sem kolikor je le mogoče upošteval zgoraj naštetih smernice arhitekta Grobovška iz let 1985, 1988 in 1989. Velika spodbuda so bili tudi posveti z Marinko Dražumerič, dipl. umetnostno zgodovinarico in etnologinjo. Moram poudariti, da je ena izmed značilnosti predloga celovite rešitve odprtost Kandije proti staremu mestnemu jedru in s tem v zvezi popolna dostopnost desnega brega reke Krke ter povezava Kandije ob reki s Portovalom. Logična posledica takih ureditev je predlog, da na sami brežini reke Krke ne bo nobenih novogradenj.

Celovita rešitev obsega Kandije je bila predstavljena še dvakrat: na razstavah v Novem mestu in Ljubljani in objavljena leta 1996 v Novomeškem zborniku.

L E T O 2000

Sem član Odbora za okolje in prostor pri Mestni občini Novo mesto. Na 13. seji smo dne 27. junija 2000 obravnavali tudi premoženjsko pravne zadeve - soglasje k prodaji stavbnih zemljišč v lasti občine. Med drugimi zemljišči je bila naprodaj tudi parcela št. 469 površine 327 m² - neposredno poleg delavnice Vavžik. Glede na povedano problematiko Kandije sem postal pozoren in sem stanje razložil odboru. Odbor je nato sklenil, da naj se iz predloga sklepa št. 1 umakne in ponovno preveri naslednja zemljišča pod zaporednimi številkami: 24. parc. št. 469, stanovanjska stavba v izmeri 241 m² in dvorišče v izmeri 86 m², k.o. Kandija (počakati do rekonstrukcije Kandijske ceste).

Kasneje o tej parceli nismo več razpravljali.

L E T O 2001

Najprej so me dosegle govorice, da naj bi se napravila nadomestna gradnja delavnice Vavžik, da je že podano tudi spomeniškovarstveno soglasje, pa nisem verjel. Tudi na vprašanje na odboru nisem dobil odgovora. Po pisni zahtevi 24. aprila 2001 sem junija 2001 le dobil odgovor sekretariata za okolje in prostor - oddelek za prostorsko planiranje, kjer je razvidno, da je:

1. lokacijska dokumentacija Vavžik bila narejena že januarja 2000,
2. geodetski posnetek pa že decembra 1999. 3. da je parkirni prostor v sklopu lokacije Vavžik narisana prav na parceli 469 k.o. Kandija, o katere prodaji smo razpravljali na odboru in sklenili, da se počaka do rekonstrukcije Kandijske ceste. 4. da je zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine nm 13. marca 2000 izdal popolnoma nasprotno soglasje od tistih pogojev, ki jih omenjam iz leta 1989 (pripravil konservator Tomaž Golob, univ. dipl. um. zg., direktor D. Breščak, univ. dipl. arheolog). Soglasje iz leta 2000 v bistvu na kratko, brez globlje analize dovoljuje objekt in trdi, da je oblikovanje usklajeno s projektantom. Dodan je odstavek o parkirnem prostoru - v nasprotju s temeljitimi analizami prostora, ki jih je podal arhitekt Grobovšek v treh dokumentih in v katerih je zavrnil lokacijo na tem mestu. 5. Medtem sem izvedel, da je bila parcela št. 489 k.o. Kandija kljub sklepu odbora prodana. Zanima me, komu in kdo je to omogočil. Moje mnenje o izdelani lokaciji ni nujno, da se vsakdo strinja s podanimi rešitvami celotne Kandije, kakor sem jih predstavil na razstavah in v Katalogu razstave, vendar lokacija VAVŽIK na tem mestu strokovno ne zdrži iz več razlogov: 1. lokacija se ne rešuje v sklopu celotnega dogajanja v zgodovinski Kandiji. 2. Desni breg Krke naj bi ostal nepozidan in tako dostopen vsem meščanom.
3. Po lokacijski dokumentaciji je razdalja med obstoječim objektom Kandijska 26 in novim nadomestnim objektom VAVŽIK približno 11 m, kar je preozko za izvedbo sodobnega cestnega profila s peš pločniki, z varovalnimi pasovi in s kolesarskimi stezami. Za primerjavo: projektirani profil nove Šmihelske ceste znaša 15 m, torej zmanjka tu 4 m.
4. Projektant lokacijske dokumentacije določi dvostezno kolesarsko pot na severni strani, kar ni utemeljeno v nobenem splošnem dokumentu (ne ve se, kje so navezave proti mestu itd).
5. Način postavitve samega objekta onemogoča iskanje drugačnih tras Kandijske ceste in izvedbe kandijskega križišča.
6. Novi objekt onemogoča izvedbo neprekinjenih sprehajalnih poti oziroma kolesarskih stez (morda drugačen način kot klasičen ob cestil!) na relaciji Ragov log - Kandija - športni center Portoval.

Skratka: iz vsega povedanega je razvidno, da je v Kandiji še toliko nedorečenih stvari, pogojno pa je Kandija dragocen prostor

za nas in naše potomce in ne dopušča takih napak za razmestitev posameznih objektov.

Službo spomeniškega varstva bi spomnil na arhivsko gradivo in na že opravljene študije v Kandiji, saj po mojem mnenju ne bi napravila takega spodrsnjaja, da bi dala soglasje za nekaj, česar poprej po temeljiti analizi ni dala. Prav tako pa bi spomnil gospoda župana in sekretarja za okolje in prostor na odgovornost za prostorski razvoj in za take rešitve, ki bodo služile tudi zanamcem.

P.R.: PRED DOBRIM POLSTOLETJEM...

Izvršni odbor Mestnega ljudskega odbora je na 8. seji 20. maja 1950 obravnaval vrsto perečih zadev in tekočih opravkov. V sejnem zapisniku lahko na 5. strani preberemo tudi tole:

"...b/ Tov. predsednik opozori navzočega zastopnika Narodne milice, da bi milica v bodoče posvečala večjo pažnjo voznikom avtomobilov in motornih koles, ki se ne držijo cestnih in drivijo po mestu z vso brzino, vsled česar je ogrožen peš promet. Zlasti naj se kontrolira voznike na mostu. Posebna pozornost pa naj bi se posvečala vojaškim šoferjem, ki brezobzirno drivijo s svojimi vozili po mestu in so se radi tega dogodile tudi že nesreče.

Zastopnik NM povdarja, da vojaških vozil ne smejo ustavljati in da je kontrola nad njimi zelo oteškočena, ker imajo po večini evidenčne tablice tako zamazane, da se ne da v naglici ugotoviti evidenčno številko vozila.

Odbor sklene, da se bo obrnil s pisмено vlogo na Štab divizije, da opozori šoferje na cestne predpise. Istotako se bo obrnil MLO s posebno vlogo na Postajo NM v Novem mestu, da posveti vso pozornost civilnim šoferjem, ki vozijo z nedopustno brzino po mestu, da se jih predlaga v kaznovanje..."

Divizije v našem mestu že dolgo ni več, divjakov za volani pa žal še kar precej. Tudi takih, ki brezobzirno norijo po ulicah ter novomeških cestah in je le od srečnih naključij odvisno, da ni na domačih tleh še več nesreč.

In še po nečem hitro spoznaš domačega novopečenega voznika: mnogi med njimi prižigajo žmigavce šele takrat, ko že zapeljejo v ovinek na desno ali levo. Morda zabava skakanje presenečenih pešcev, ki se v smrtnem strahu v zadnjih sekundah umikajo takim "junakom..."